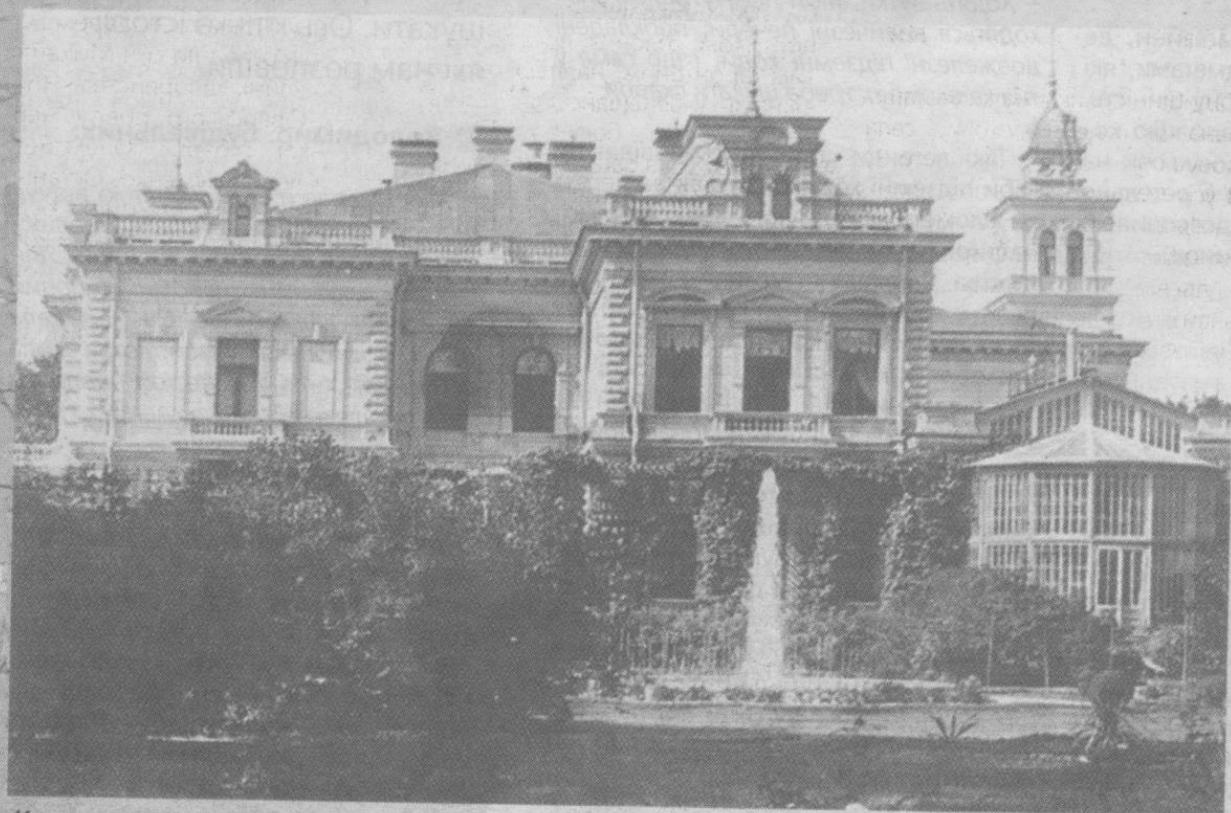

Старовинна садиба – німий свід

Недаремно архітектуру називають і літописом історії людства і музигою, що застигла в камені. На формування людини – її світогляду, смаків, моральних якостей впливає оточуюче середовище. А від формування людини залежить формування суспільства в цілому. Як від природи, так і від архітектури багато в чому залежать життєві пріоритети, розвиток та становлення особистості.

Киянича, садиба Лещинських. Фото поч. ХХ ст.

Однак старовинна садиба – це не тільки архітектура. В першу чергу – це люди того часу, місцева еліта, що реально впливала на економічний, соціальний, культурний розвиток нашого краю. Кондратьєви, Куколь-Яснопольські, Траскіни, Капністи, Терещенки, Харитоненки та багато інших – відомі дворянські родовиди, чиї династії формували не тільки економіку, але й культуру, історію, традиції Сумщини.

У нашому урбанізованому світі вже немає такого феномену, як старовинна дворянська садиба сільської місцевості. Вона несла в собі набагато більше функцій, ніж просто житло, оселя. Садиба (палац) була архітектурним пам'ятником, вершиною будівельного мистецтва. Обов'язково біля садиби було висаджено парк, зелену зону з дотриманням вимог ландшафтного дизайну. Навколо садиб не було високих парканів, як це модно сьогодні. У дореволюційний час в провінції фактично не було музеїв. Садиби з їхніми приватними колекціями, антикварними меблями, картинами та іншими предметами виконували культурну

функцію. У садибах зазвичай були зібрани великі бібліотеки, тобто здійснювалася просвітницька функція. Тут влаштовувалися концерти, вистави, запрошувалися відомі артисти. У побутовій атмосфері дворянської садиби органічно переплітались господарські, житлові будівлі, неповторна краса української природи, культури різних верств (аристократії, козацької старшини, інтелігенції), елементів народної культури.

Старовинні садиби пережили декілька періодів своєї історії. В середині XVIII ст. з'являється «Манифест о вольности дворянской» (1762 р.) щодо відміни дворянству обов'язкової служби і «Жалованные грамоты дворянству» (1785 р.), в яких заочувався розвиток «вотчинного» дворянства. Скасування в 1861 році кріпосного права, реформи та зміни в Російській імперії здебільшого негативно вплинули на долю старовинних садиб.Хоча починали з'являтися садиби нових поміщиків, буржуазії більш сучасного та помпезного стилю, але не завжди витонченого смаку. Революція 1917 року

Рай в Очкино

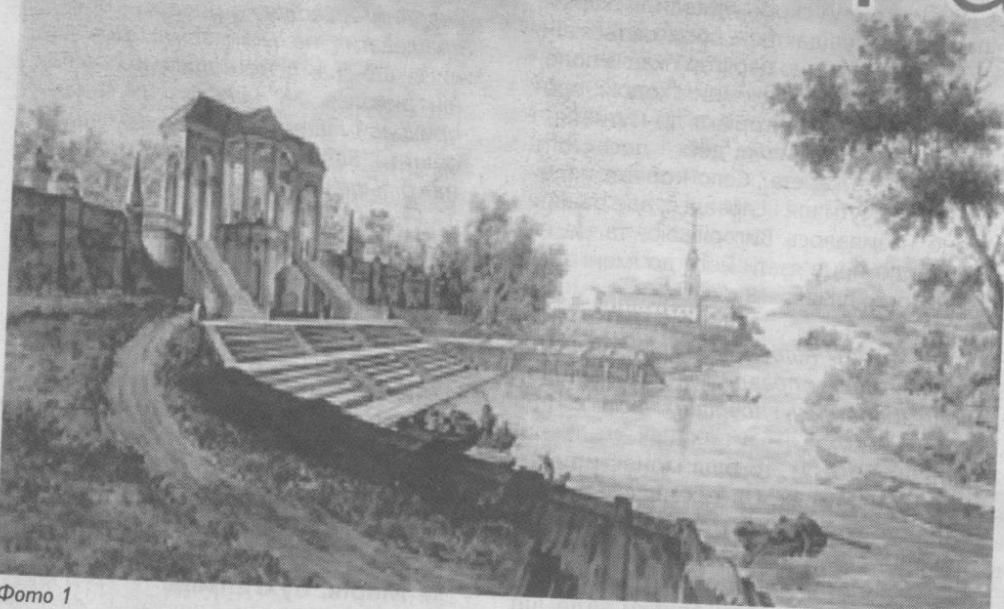

Фото 1

Існує дві версії щодо авторів проекту садиби в селі Очкино Середино-Будського району – це російський архітектор і графік італійського походження Джакомо Кваренгі та Микола Олександрович Львов, російський архітектор, поет і музикант. Є також легенда, що садиба була збудована для відпочинку імператриці Катерини II під час її поїздки із Петербурга до Криму. Така версія виглядає ймовірною з огляду на те, що Очкино на той час належало глухівчанину О. Безбородьку, котрий супроводжував імператрицю у поїздці. Однак документальних підтверджень цьому не виявлено.

Фото 3

Фото 4

ОК МИНУЛОГО

та подальші події знищили переважну більшість дворянських гнізд, розмели по всьому світу їхніх власників. Доля тих примищень, що вціліли, була непростою. Вони використовувалися під комуни, склади, дитячі будинки, лікарні та санаторії. Але збудовані вони були наскільки добротно, з душою, що їм вдалося уціліти до наших часів. Сьогодні, як ніколи, гостро стоїть питання збереження культурного та історичного спадку, і старовинні садиби, палаци, що, займають у нашій історії чільне місце, на жаль, знаходяться на межі знищення та вимирання. Колись на території Сумщини були сотні садиб та палаців. Зараз залишилися десятки, але найближчим часом вони перетворяться в одиниці, якщо не зміниться ставлення всіх: влади, громадських та політичних організацій, установ та організацій, що причетні до даного питання та просто небайдужих громадян.

У межах освітньо-соціального проекту ДВНЗ «Української академії банківської справи Національного банку України» та Сумського обласного центру

позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю «Старовинні садиби Сумщини: вивчаючи минуле – створюємо майбутнє» проведено цикл заходів (виставки, наукові конференції, презентації та ін.). Зокрема на науковій конференції школярів, що відбулась у березні 2013 р., були заслушані численні доповіді-презентації на дану тему. І потрібно було бачити, з яким натхненням і щирістю розповідали діти про свідків нашого минулого – старовинні садиби, про видатних людей нашого краю, про красиві місця та чудову природу. До проекту долучилася також газета «Сумщина» і в межах святкування 75-ої річниці створення нашої області до уваги читачів буде надано цикл статей про старовинні садиби Сумщини, підготовлений саме за матеріалами, зібраними учнівською молоддю.

Сергій ТИХЕНКО,
науковий співробітник
ДВНЗ «Українська
академія банківської
справи Національного
банку України»

Садиба в Очкино Середино-Будського району була зведена у 80-х рр. XVIII ст. уродженцем м. Новгород-Сіверського Чернігівської губернії таємним радником Йосипом Судієнком (фото 2), який служив у Головному управлінні поштових справ у Санкт-Петербурзі і завідував приватними справами О. А. Безбородька.

Леви, колони, Павільйон кохання

Садиба Судієнків була розташована на південній околиці села, поруч із річкою і лісом (фото 3). З усіх боків вона була обнесена кам'яною огорожею, а по її краях, із боку річки, були встановлені дві вежі зі шпілями, які додавали їй особливої мальовничості. На територію садиби вели в'їзni ворота у стилі бароко, прикрашені чавунними зображеннями левів, далі – широкий і майже квадратний майданчик – партер перед палацом (фото 4). З його боку палац був прикрашений високим і порівняно вузьким портиком колон тосканського ордера, у півтора поверхі по одному фасаду, а над ним підносився плоский купол, забарвлений у блідо-зелений колір. Поруч розміщались два флігелі, корпус служб, приміщення для приготування їжі. На краю берегового

схилу стояв павільйон-пристань – одна із найкрасивіших споруд в Очкиному (фото 1). На окремому острові, неподалік від палацу, був розташований Павільйон кохання.

Картинна галерея – одна з найвідоміших

Двоповерховий палац садиби був прикрашений високим портиком колон з приплюснутим фронтоном, напівкруглими вікнами у венеціанському стилі та колонадою з боку парку. У середині він був багато і вишукано оздоблений у стилі Людовика XVI. Його просторий вестибюль, що вів у величезну двосвітню залу, був прикрашений колонами і розписаний білим розписом на синьому фоні. В палаці

чаруюче видение – творение прошлого, страница, созданная и пережитая нашими дедами, баловнями судьбы, разом, неожиданно представлена перед нами. Название этого рая – Очкино».

Після смерті Йосипа Степановича Судієнка, у 1811 році садиба перейшла у спадок його прийомному сину – відомому українському археографу й історику Михайлу Йосиповичу Судієнку. Потім господарем маєтку став середній син Михайла – провідник дворянства Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії Олександр Михайлович Судієнко. Останніми поміщиками Очкіного були депутат IV Державної Думи Росії Євгеній Олександрович та його брат, георгіївський кавалер, Георгій Олександрович Судієнки.

да Судіенковъ.

Фото 5

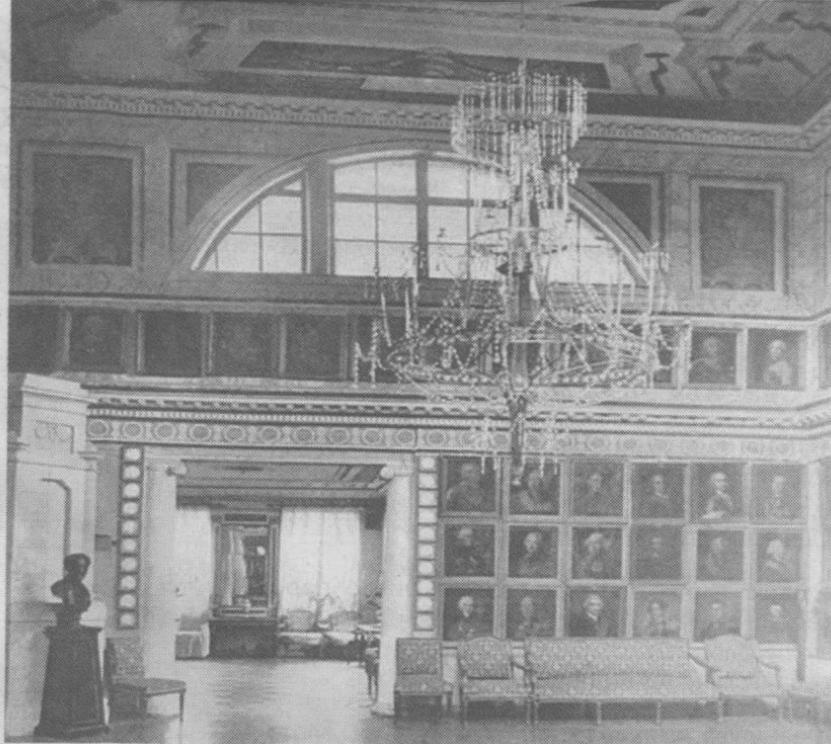

Фото 5

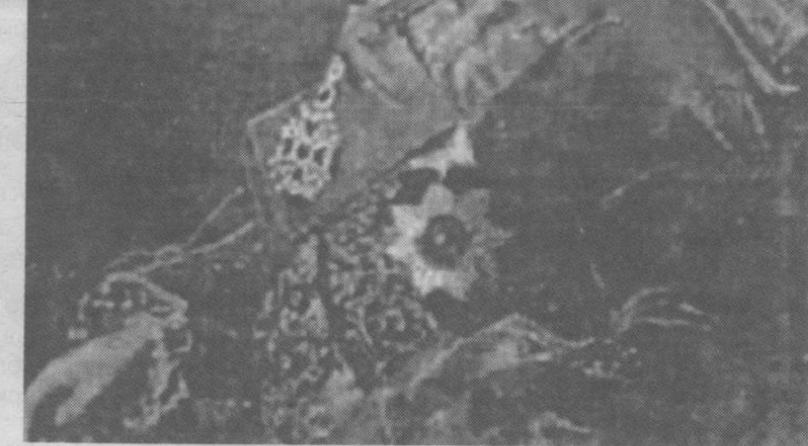

Фото 2

були дві добре прикрашені вітальні, дві напівзали, юальня, велика бібліотека та багато кабінетів і спалень. На стінах зали висіли портрети царів із роду Романових. Проте найбільший інтерес являла картинна галерея (фото 5). Вона належала до найвідоміших приватних колекцій в Україні.

«...Розкішний білий дім»

Зі спогадів відомої російської колекціонерки та дійсного члена товариства витонченого мистецтва Росії Марії Клавдіївни Тенишевої, яка в 1892 році пропливала по Десні поблизу Очкіного на пароплаві «Благодать»: «Перед нами раскинулась удивительно величественная картина, залитая ярким солнцем. Утопая в пышной весенней зелени, на фоне колосальных тополей, лип и дубов торжественно стоял роскошный белый господский дом с высокими гордыми колоннами. Это

Усе назавжди втрачено

Після Жовтневої революції господарі покинули свою садибу і виїхали до Москви. Їхня картинна галерея, величезна бібліотека, старовинні меблі, посуд та інше майно, що зберігалося в Очкіному, було захоплене місцевими селянами. «Картини, мальовані знаменитими художниками олійними фарбами на полотні, були обірвані селянами і використані на онучі, величезна бібліотека розібрана на куриво, а садиба частково спалена», - ось такі спогади залишилися про ті часи.

Із величного колись садибного комплексу і прекрасного парку в англійському стилі до наших днів збереглися лише три зарослі ставки. Усе інше, на жаль, назавжди втрачено.

За матеріалами дослідження
Тетяни КІРИЄНКО,
Середино-Будський ЦДЮТ